

ANNA FUNDER

CÂȘTIGĂTOARE A PREMIULUI SAMUEL JOHNSON PENTRU NONFICTIONE
CARTE APĂRUTĂ ÎN 23 DE ȚĂRI

STASILAND

POVEȘTI DIN SPATELE ZIDULUI BERLINULUI

Anna Funder s-a născut la Melbourne, în 1966. A lucrat ca avocat specializat în drept internațional și ca producător de radio și televiziune. În 1997, a beneficiat de o bursă de rezidență ca scriitor la Australia Centre, din Potsdam.

Stasiland este prima lucrare a Annei Funder și a fost publicată în 23 de țări. Cartea a fost nominalizată pentru numeroase premii literare în Australia și în Marea Britanie, incluzând Age Book of the Year Award, Queensland Premier's Literary Awards, *Guardian First Book Award*, Index Freedom of Expression Awards și W.H. Heinemann Award. În iunie 2004, a primit Premiul Samuel Johnson, din partea BBC Four. Anna Funder este și autoarea unui roman, *All That I Am*. Locuiește în Sydney, cu soțul și copilul lor.

Traducere din limba engleză
MIHNEA GAFIȚĂ

CUPRINS

Harta Germaniei, 1945–1990	6
Harta Zidului Berlinului, 1961–1989	7
Capitolul 1. Berlin, iarna 1996	13
Capitolul 2. Miriam	25
Capitolul 3. Podul Bornholmer	36
Capitolul 4. Charlie	51
Capitolul 5. Palatul cu linoleum	71
Capitolul 6. Cartierul general al Stasi	80
Capitolul 7. Miroslul de boșorogi	97
Capitolul 8. Apelurile telefonice	109
Capitolul 9. Julia n-are o poveste a ei	124
Capitolul 10. Iubitul italian	136
Capitolul 11. Major N.	146
Capitolul 12. Dansul Lipsi	161
Capitolul 13. Von Schni...	175
Capitolul 14. Când te simți mai prost	187
Capitolul 15. Herr Christian	198
Capitolul 16. Omul socialist	207

Capitolul 17. Trasarea liniei	223
Capitolul 18. Stema	233
Capitolul 19. Klaus	242
Capitolul 20. <i>Herr Bock din Golm</i>	256
Capitolul 21. <i>Frau Paul</i>	267
Capitolul 22. Înțelegerea	279
Capitolul 23. Hohenschönhausen	290
Capitolul 24. <i>Herr Bohnsack</i>	306
Capitolul 25. Berlin, primăvara 2000	319
Capitolul 26. Zidul	329
Capitolul 27. Cei care descâlcesc	341
Capitolul 28. Miriam și Charlie	351
<i>Mulțumiri</i>	367

„... o junglă nebună și tăcută, sub sticlă“

Carson McCullers, *The Member of the Wedding*
(Participant la nuntă – 1946)

„Voi amândoi, violatorul și victima
 (colaborator! vioară!), sunteți legați, poate pe vecie,
 de obscenitatea celor ce v-au fost dezvăluite,
 de cunoașterea tragică a lucrurilor de care sunt
 capabili oamenii. Cu toții suntem vinovați.“

Breyten Breytenbach, *The True Confessions
 of an Albino Terrorist* (*Adevărata confesiune
 ale unui terorist albino* – 1985)

„Juriul să se gândească bine ce verdict
 va da“ – le-a spus Regele, pentru a douăzecea
 oară în acea zi. «Ba nu, ba nu!», a strigat Regina.
 «Mai întâi sentința – pe urmă verdictul.»“

Lewis Carroll, *Alice's Adventures
 in Wonderland* (*Aventurile lui Alice
 în Tara Minunilor* – 1865)

Capitolul 1

BERLIN, IARNA 1996

Sunt mahmura și fac slalom ca o mașină prin mulțimea din gara Alexanderplatz. De mai multe ori, calculez greșit cât sunt de lată și mă frec de câte un coș de gunoi sau de un panou de afișaj. Până mâine, or să-mi apară vânătăi pe piele ca niște imagini dintr-un negativ.

Un bărbat se întoarce din poziția în care stătea, cu fața la perete, zâmbind și trăgându-și în sus fermoarul pantalonilor. Îi lipsesc şireturile de la pantofi și câțiva dinți din gură; are față și încălțările una mai lăbărțată decât celelalte. Un alt bărbat, îmbrăcat c-o salopetă, manevrează un măturoi cât un nivelator de zgură la tenis, cu care împrăștie granule dezinfecțante de-a lungul peronului. Descrie arce în pudră verde, amestecată cu chiștoace de țigări și urme de urină. Un bețiv matinal merge cu o călcătură de parcă să teme că nu-l ține pământul.

Am de gând să iau metroul până la Ostbahnhof – Gara de Est –, de unde să mă urc în trenul regional, care să mă ducă la Leipzig, la câteva ore de mers de aici. M-așez pe o bancă verde, mă uit la plăcile de gresie verde, respir aer verde. Brusc, nu mă mai simt prea bine. Simt nevoie să ies la suprafață, și repede, aşa c-o iau înapoi pe scări în sus. La nivelul solului, Alexanderplatz este o întindere

monstruoasă de beton cenușiu, special concepută să-i facă pe oameni să se simtă mărunti. și reușește.

Afără ninge. O iau prin zloată către locul unde știu că se află toaletele. Ca și liniile de tren, și ele sunt săpate în pământ, dar nimeni nu s-a gândit să le conecteze cu gara pe care o deservesc. În timp ce cobor scările, miroslul puternic de antiseptic mi se pare insuportabil.

O femeie masivă, cu șorț vinetiu și machiaj strident, mă întâmpină jos de tot. Stă aplecată peste o tejhea cu panouri de sticlă, păzindu-și averea de prezervative, tampoane și pătrate de hârtie igienică. E clar că este o femeie care nu se teme de reziduurile vieții. Are o piele netedă și lucioasă și multe bărbii moi. Să tot aibă vreo șaizeș'cinci de ani.

—Bună dimineața, zic.

Mă simt stingheră. Am auzit povești despre cum li se cântărea bebelușilor ce îngurgitau ca hrana și ce scoțea pe partea cealaltă ca fecale, într-o tentativă bizarră de măsurare a vieții. Întotdeauna mi s-a părut nepotrivit un ajutor dintr-ăsta, mămos. Folosesc toaleta, ies și pun o monedă în farfurioara din fața ei. Îmi trece prin minte că scopul granulelor dezinfecțante este să mascheze miroslurile trupurilor umane cu ceva și mai rău.

—Cum e pe-acolo, pe sus? Întrebă madama de la toalete, făcând semn cu capul către partea de sus a scărilor.

—Destul de frig, răspund, aranjându-mi ghiozdanelul pe spate. Dar nu-i chiar aşa de rău, nu-i prea multă zloată neagră.

—Asta încă nu-i nimic, zice, fornăind pe nas.

Nu știu dacă s-o iau drept amenințare sau lăudăroșenie. Este ceea ce se numește bot de *berliner Schnauze*¹. E vorba de atitudine, și se spune verde-n față. Nu vreau să mai stau aici, dar nu vreau nici să ies la suprafață, în

¹ *Berliner Schnauze* este un termen de jargon folosit pentru a descrie o persoană al cărei limbaj întruchipează un anumit dialect dezvoltat de-a lungul secolelor în Berlin și Brandenburg. (n.red.)

frig. Atât de puternic e miroslul dezinfecțantului, că nu-mi dau seama dacă mă simt mai bine sau mai rău.

—De douăs'cinci de ani sunt aici, din iarna lui '75. Am văzut și mult mai rău de-atât.

—E mult de-atunci.

—Ba bine că nu. Am clientii mei regulați, dacă mă credeti. Ei mă cunosc, eu îi cunosc. Am avut și-un prinț odădată, un von de-ăsta, Hohenzollern.

Mi-nchipui c-o bagă pe-asta cu printul, indiferent cu cine vorbește. Dar uite că merge – m-a făcut curioasă.

—A-ha... Înainte sau după căderea Zidului?

—Nainte. Venise din Vest, într-o călătorie de-aia, de-o zi. Primeam și vestici – și nu puțini, să știi. M-a invitat – și-si bate ușor pieptul voluminos, cu palma desfăcută – la palatul lui. Da' bineînțeles că n-aș fi putut merge.

Bineînțeles că n-ar fi putut merge. Zidul Berlinului se întindea pe mai mulți kilometri de aici în ambele direcții și nu se putea trece peste el. Împreună cu Marele Zid chinezesc, a fost una dintre cele mai lungi construcții ridicate vreodată, pentru a-i ține pe oameni despărțiti unii de alții. Femeia își pierde credibilitatea văzând cu ochii, dar povestea ei devine din ce în ce mai bună, în compensație. Si dintr-odată, uite, nu mai simt absolut nici un mirosl.

—Ati călătorit pe undeva, de când a căzut Zidul? întreb.

Își lasă capul pe spate. Observ că și-a dat cu creion dermatograf mov, care, din unghiu de-acum, pare fosforescent.

—Încă nu, zice. Da' mi-ar plăcea. În Bali, ceva de genul asta. Sau în China. Exact aşa, în China. Râcâie cu unghile date cu ojă pe tejheaua de sticlă și privește visătoare la semidistanță, peste umărul meu stâng. Știi ce mi-ar plăcea cu-adevărat să fac? Zău că mi-ar plăcea să arunc o privire la Zidul ăla de la ei.

De la Ostbahnhof, trenul se așterne la drum și atinge viteza de croazieră. Mișcarea lui ritmică mă linștește ca o

legănare, îmi acoperă darabana pe care o bat cu degetele. Vocea conductorului se aude recitând opirile la stația de amplificare: Wannsee, Bitterfeld, Lutherstadt Wittenberg. În partea de nord a Germaniei, locuiesc la capătul cenușiu al spectrului: clădiri cenușii, pământ cenușiu, păsări cenușii, arbori cenușii. Pe fereastră, orașul, apoi câmpurile se îndreaptă în direcția opusă, în alb și negru.

Seara de ieri e cufundată într-o ceată fumurie – o nouă sesiune la cărciumă, cu Klaus și prietenii lui. Dar nu e genul de mahmureală din care așteptă să ieși, ca dintr-o beznă la lumină. Este genul mai captivant, în care sinaptele distruse încep să se refacă, numai că, uneori, n-o mai iau pe căile bătătorite, ci își creează conexiuni diferite, noi și stranii. Mi-amintesc lucruri pe care nu mi le-aminteam înapoi – lucruri care nu izvorăsc din stocul ordonat de amintiri, pe care le numesc trecutul meu. Mi-amintesc mustața mamei mele, văzută la lumina soarelui, mi-amintesc senzația usturătoare de foame și pierdere din adolescență, mi-amintesc miroslul de cretă arsă al frânelor de tramvai în timpul verii. Crezi că și-ai îndosariat și pușe bine trecutul, cu subiect și predicator, dar el stă ascuns pe undeva și așteaptă să revină la viață.

În minte cum am învățat nemțește – o limbă atât de frumoasă, atât de ciudată – la școală în Australia, pe partea cealaltă a planetei. Ai mei au rămas interziși, când m-au văzut învățând o limbă atât de nelalocul ei, de urâtă, plus că – deși pentru ei era, bineînteles, prea complicat să spună aşa ceva – mai era și limba dușmanului. Dar mie-mi plăcea stilul ei de cărămidă peste cărămidă, faptul că forma cuvintelor lungi și suple, punând alte cuvinte mai scurte unul după altul. Puteai să formulezi lucruri care n-aveau nume în engleză mea din Australia – *Weltanschauung, Schadenfreude, sippenhaft, Sonderweg*,

*Scheissfreundlichkeit, Vergangenheitsbewältigung*¹. Îmi plăcea paleta cuprinzătoare de expresii care te făceau să ajungi de la „din toată inimă“ la „cu inima grea“. Și-mi plăcea ordinea, frachetea pe care bănuiam că o are acel popor. Pe urmă, în anii 1980, am venit să locuiesc o vreme în Berlinul de Vest și m-am întrebat mult, și înversunat, ce putea să se întâmple dincolo de Zidulă.

O femeie cu pântecul cât un butoi, care stă vizavi de mine, își desface niște sandviiciuri cu pâine neagră. Până acum, a reușit să se poarte ca și cum eu n-aș fi de față, cu toate că, dacă nu suntem atente, genunchii ni se pot atinge. Are pictate pe sprâncene două arcuri suplimentare, ori de surprindere, ori de amenințare.

Mă gândesc la ce sentimente am căpătat față de fosta Republică Democrată Germană. O țară care nu mai există, în schimb, eu ce fac?, o cutreier cu trenul – printre case dărăpăname și oameni rătăciți. Sentimentul acesta se cere definit printr-un termen scurt și la obiect: singura descriere care-mi vine în minte este fantezie horror. Este un sentiment prostesc, dar nu vreau să scap de el. Fantezia ține de visurile comuniștilor germani de a crea o lume mai bună din cenușa trecutului lor nazist: de la fiecare după posibilitățile sale, fiecărui după necesitățile sale. Groaza vine de la ceea ce au făcut în numele acelor visuri. Germania de Est a dispărut, însă rămășițele ei pământești se află și acum la locul crimei.

Tovărășa mea de drum scoate un pachet de țigări West, care par să fie marca numărul unu pe-aici, de la căderea Zidului. Își aprinde una și suflă prima gură de fum, cum ar veni, peste capul meu. Când ajunge la filtru, o stinge de capacul rabatabil al coșului de gunoi, își

¹ În ordine, în limba germană, în original: concepție despre lume, bucurie de răul altuia, cu mentalitate de clan, drum preferabil, prietenie de căcat, desăvârșirea trecutului (n.tr.)

încrucisează mâinile peste mijloc și adoarme. Expresia de pe chip, trasată cu creionul, nu i se schimbă.

Prima oară am vizitat Leipzigul în 1994, când se împlineau cinci ani de la căderea Zidului, în noiembrie 1989. Germania de Est încă mai avea aerul unei grădini secrete, împrejmuite cu ziduri, un loc pierdut în timp. Nu m-ar fi mirat ca lucrurile să aibă gusturi diferite aici – merele ca perele sau, de pildă, vinul ca săngele. Leipzigul a fost nucleul a ceea ce toată lumea numește acum *die Wende* – Momentul de Cotitură. Această *Wende* a fost revoluția pașnică¹ împotriva dictaturii comuniste din Germania de Est, unica revoluție încununată de succes din toată istoria Germaniei. Startul ei s-a dat – și cea mai mare parte a ei s-a desfășurat – la Leipzig. Acum, după alți doi ani, iată-mă pe drumul de întoarcere acolo.

În 1994, am găsit un oraș construit prin adăugiri successive. Străzi înguste, întortocheate, ganguri cu perechi scrojitoi, care străbateau clădirile și te scoteau, când nu te așteptai, tocmai în cvartalul următor, arcade joase pe care oamenii se revârsau în baruri subterane. Harta mea n-avea mai nimic în comun cu felul în care se desfășura viața în

¹ Istorul dr. Klaus-Dietmar Henke afirmă că „revoluția pașnică“ din 1989 a fost „unica revoluție reușită din istoria Germaniei. Est-germanii au contribuit cu unul dintre cele mai splendide momente la istoria țării noastre, la modul foarte tulburat în care națiunea noastră a descoperit și acceptat libertatea individuală și pe cea politică drept valori esențiale.“ În comunicarea intitulată „Ridicarea interdicțiilor legate de oprimare – dosarele Stasi“, de la cea de-a 26-a Conferință Biannuală a Asociației Internaționale a Barourilor, ținută la Berlin, în 1996, el mai spune că numărul dosarelor generate de Stasi este „aproximativ egal cu toate arhivele produse în istoria Germaniei, din Evul Mediu până azi“. Pe-atunci, dr. Henke era Reprezentantul Federal pentru Dosarele Serviciului de Securitate a Statului al Fostei Republici Democratice Germane, adică șeful departamentului de cercetare din cadrul Autorității de Studiere a Dosarelor Stasi. (n.a.)

Leipzig. Cunoșcătorii erau capabili să ia pe scurtături ascunse, de-a curmezișul clădirilor, să se strecoare pe alei nemarcate, printre blocuri, mergând acum pe deasupra, îndată după aceea pe dedesubt. M-am rătăcit fără speranță. Pornisem în căutarea muzeului fostei Stasi¹, din clădirea zisă *Runde Ecke* – „Colțul rotund“ –, unde fuseseră înainte birourile poliției secrete est-germane. Simteam nevoie să văd cu ochii mei măcar o parte din uriașul aparat care fusese Ministerul Securității Statului din Germania de Est.

Stasi era o armată internă, prin care guvernul ținea totul sub control. Treaba ei era să știe totul despre toată lumea, folosind orice mijloace pe care le avea la dispozitie. Știa cine-ți venea în vizită, știa cu cine vorbeai la telefon, știa și dacă nevasta-ți punea coarne. Era o birocrație metastazică în toată societatea est-germană: pe față sau pe ascuns, în fiecare școală, în fiecare fabrică, în fiecare bloc de locuințe, în fiecare cărciumă, exista câte cineva care le dădea informări celor de la Stasi despre colegi și prieteni. Deși obsedată de amănunte, Stasi a eşuat cu desăvârșire în a prevedea sfârșitul comunismului și, odată cu el, sfârșitul țării însăși. În decursul anilor 1989 și 1990, a fost efectiv întoarsă pe dos: astăzi – armă a spionajului stalinist, iar mâine – muzeu. În cei patruzeci de ani cât a existat, aşa-numita „Firmă“ a generat echivalentul cantitativ al tuturor arhivelor din istoria germană, începând din Evul Mediu. Așezate unul lângă altul, în picioare, dosarele deschise de Stasi propriilor concetăteni ar fi format un șir lung de 180 de kilometri.

Am găsit, până la urmă, clădirea *Runde Ecke* și era enormă. Am urcat un șir de trepte până la niște uși mari, duble, placate cu metal și presărate cu capete de ghinturi.

¹ Abreviere pentru Staatssicherheit (Securitatea Statului), formată după același principiu ca, de exemplu, Gestapo, abreviere de la Geheime Staatspolizei (Poliția Secretă a Statului), din perioada nazistă (n.tr.)

M-am făcut mică, parcă fi fost Alice pregătită să pătrundă în Tara Minunilor. În partea dreaptă, era un dreptunghi mai palid pe fațada de ciment, o portiune a clădirii care nu se înnegrise de la smog. Acolo fusese fixată o placă pe care scria „Ministerul Securității Statului – Divizia Leipzig“, sau cam aşa ceva. Placa fusese scoasă în timpul revoluției, dintr-un fel de bucurie amestecată cu frică, și n-o mai văzuse nimeni de atunci.

M-am învărtit în interior. Toate birourile rămăseseră exact aşa – înfricoșător de ordonate – cum fuseseră abandonate în acea noapte, în care demonstranții ocupaseră clădirea. Telefoanele cu cadran stăteau ca la montă, câte două. Tocătoarele de hârtie fuseseră aruncate afară pe fereastră, în spate, după căderea finală și după încercarea disperată a celor de la Stasi de a distrugе dosarele cele mai compromițătoare. Deasupra unuia dintre birouri, trona un calendar din 1989, cu o femeie goală de la talie în sus, dar, în cea mai mare parte, pereții erau decorați cu însemne comuniste. Celulele stăteau cu porțile deschise, ca și cum ar fi fost gata să primească alți prizonieri. Cu toate că Miss Decembrie făcea și ea ce putea, clădirea în ansamblu își crea o senzație de umed și birocratic.

Comitetul cetățenesc în administrarea căruia se afla muzeul montase niște panouri mari de afișaj, din cele mai ieftine plăci aglomerate. Pe unul dintre ele, am văzut o reproducere după celebră fotografie de la manifestațiile din toamna lui 1989: o mare de oameni, cu lumânări în mâini, stăteau cu gâturile arcuite și se uitau spre clădire în sus, privindu-i ochi în ochi pe cei care pânătunci îi controlaseră. Știau că de-acolo, din acele birouri, vîtelile lor erau ținute sub observație, manipulate și, uneori, distruse. Erau expuse și copii ale unor telexuri din ce în ce mai panicate, trimise de la sediul central de la Berlin al „Firmei“ aici, unde ofițerii Stasi se baricadaseră în clădire, cu ferestrele acoperite cu folie metalizată. Mesajele

erau de genul: „Asigurați toate sediile Ministerului“; „Protejați toate obiectivele secrete“.

Preferatele mele erau pozele cu protestatarii ocupând clădirea Stasi, pe 4 decembrie 1989, și așezându-se pe vine pe coridoare, cu fețele surprinse, ca și cum s-ar fi așteptat să li se ceară să plece. Când intraseră în clădire, gardienii de la Stasi le ceruseră demonstranților să se legitimeze, ca într-o parodie stranie a controlului pe care tocmai în acel moment nu-l mai aveau. Demonstranții, încă în stare de soc, își scosese ră ascultători buletinele din portofele. După care, puseseră stăpânire pe sediul Stasi.

Mistere mari și mici au ieșit la iveală, când s-au deschis dosarele. Poate nu în ultimul rând, ticurile omului obișnuit de pe stradă. Următorul document se află expus:

Semnale pentru observare

1. Atenție! Subiectul se apropiе.
– Atinge-ți nasul cu mâna sau batista.
2. Subiectul își continuă deplasarea, trece mai departe sau pe lângă tine.
– Netezește-ți părul cu mâna sau ridică scurt pălăria.
3. Subiectul stă pe loc.
– Pune-ți o mâнă pe burtă sau du-o la spate.
4. Agentul Observator vrea să încheie observarea, fiindcă îi este amenințată acoperirea.
– Apleacă-te și leagă-ți șireturile.
5. Subiectul se întoarce.
– Ambele mâini la spate sau pe burtă.
6. Agentul Observator vrea să stea de vorbă cu Șeful de Echipă sau cu alți Agenți Observatori.
– Deschide-ți serveta sau alt obiect echivalent și cercetează-i conținutul.

Îmi și închipuiaam **baletul stradal** surdomut: agenții care și trimiteau semnale unui altora de la un colț de stradă la celălalt, pipăindu-și nasurile, burțile, cefele și părul, legându-și iar și iar săreturile, ridicându-și pălăriile către străinii care treceau prin dreptul lor și frunzăriindu-și hârtiile – o coregrafie pentru niște cercetași malefici.

În partea din spate a clădirii, trei încăperi adăposteau artefacte specifice pentru Stasi, în vitrine de sticlă. Am văzut acolo o cutie de peruci și mustăți false, împreună cu tuburi mici de clei pentru fixarea lor. Erau niște genți de vinil pentru femei, cu microfoane încorporate și deghizate în petale de flori, care tapetau poșetele. Erau microfoane care fuseseră plantate în pereții unor apartamente și un vraf de scrisori care nu mai ajunseseră în Vest. Unul dintre plicuri era scris de o mână de copil, cu creioane colorate – fiecare literă din adresă cu o altă culoare.

O vitrină conținea, pur și simplu, niște borcane goale. Stăteam și mă holbam la ele, când s-a apropiat de mine o femeie. Arăta ca o versiune feminină a lui Luther, doar că era frumoasă. Cincizeci și ceva de ani să fi avut, cu pomeții obrajilor proeminente și o privire directă. Mi s-a părut prietenosă, dar și că știa prea bine că râdeam, în sinea mea, de un regim care le pretindea celor pe care-i controla să semneze angajamente de fidelitate, care semănau cu niște certificate de căsătorie, care confisca felicitările trimise de copii bunicilor și care dactilografia protocolare inepțe la birouri peste care vegheau femei cu sănii mari. Era *Frau Hollitzer*, curatoarea muzeului.

Mi-a explicat că borcanele din fața noastră conținuseră „eșantioane de miros“. Stasi dezvoltase o metodă cvaștiintifică, „eșantionarea mirosurilor“, prin care să-i găsească pe delincvenți. Teoria spunea că fiecare dintre noi are propriul miros identificabil, pe care ni-l lăsăm pe tot ce atingem. Aceste mirosurile pot fi captate și apoi, cu ajutorul unor câini dresați pentru adulmecare, comparate,

pentru a găsi o potrivire. Stasi își ducea câinii și borcanele într-un loc unde suspecta că avusese loc o întâlnire ilegală și verifica dacă și în ce măsură câinii reușeau să adulmece mirosurile persoanelor ale căroră esențe olfactive fuseseră eșantionate în acele borcane.

Cele mai multe asemenea mostre de mirosură erau colectate pe ascuns. Stasi pătrundeau fraudulos, de exemplu, în apartamentul cuiva și lua căte ceva de îmbrăcat, care fusese purtat cât mai aproape de piele, de obicei lenjerie. Dacă nu aşa, căte un „suspect“ era chemat la interrogatoriu, sub un pretext oarecare, și scaunul de vinil pe care stătuse acea persoană, bărbat sau femeie, era șters apoi cu o bucată de pânză nouă. Obiectul de îmbrăcat sau bucată de pânză erau depuse apoi într-un borcan sigilat. Recipientele acelea semănau cu niște borcane obișnuite, în care se pun gemuri. Pe o etichetă scria: „Numele: Herr [Nume] / Timp: 1 oră / Obiect: chiloți de muncitor“.

Când au pătruns în această clădire, cetățenii Leipzigului au găsit o vastă colecție de mirosură eșantionate. Pe urmă, borcanele au dispărut. Abia în iunie 1990 au reapărut – în „cămară de mirosură“ a poliției din Leipzig. Numai că erau goale. După toate aparențele, poliția din Leipzig le luase, ca să le folosească ea însăși, chiar și în perioada ulterioară căderii Zidului, când se puseseră și aici bazele democrației. Pe borcane mai erau încă etichetele meticuloase. Erau atât de multe, încât se putea înțelege că Stasi – Divizia Leipzig colectase eșantioane de mirosură de la tot ce putea însemna opozitie politică în această parte a Saxoniei. Nu mai știe nimeni la cine sunt acum aceste cărpe și ciorapi vechi, nici de ce le-ar putea păstra cineva.

Mai târziu, *Frau Hollitzer* mi-a povestit despre Miriam, o Tânără al cărei soț murise într-o celulă din arestul Stasi, aflat în apropiere. Umblau zvonuri că „Firma“ îi făcuse chiar și o înmormântare de fațadă, mergând până acolo încât să înlocuiască sicriul plin cu altul